

Tällä palstalla Janne Saarakkala haastaa väitteen, jonka mukaan esittävää taidetta tehdäisiin (hyvin) vain pääkaupunkiseudulla. Raportteja Suomessa tapahtuvan esitystaiteen tilasta, suunnista, tapauksista ja tekijöistä.

PERFORMANSSIN PERUSLEIRI

Kun ihmettelen miten poikkeuksellisen hyvin Pori on selvinnyt rakennemuutoksesta, T.E.H.D.A.S. ry:n kardinaali **Jussi Matilainen** sanoo, että verrattuna muuhun Suomeen Porilla oli kymmenen vuoden etumatka. Viime vuosituhannen lopun lama alkoi Porissa jo 80-luvun alkupuolella. Porilaisilla on siis ollut jo 30 vuotta aikaa harjoitella sitä mitä lamassa voi tehdä - siirtyä kenenkään huomaamatta hardwaresta softwareen. Tänä päivänä tämä entinen teollisuuskaupunki on minun silmiini pelkkää rentoa sisällöntuotantoa. Mutta elääkö sillä?

MONIEN YHDISTYSTEN MIEHET

Galleria 3 h + k sijaitsee vanhassa puutalossa Porin linja-autoaseman lähellä. Tontti on kaa-voitettu kerrostaloa varten, mutta toistaiseksi kaupunki maksaa talon vuokran ja antaa sen siellä majailevien yhdistysten käyttöön. Samassa rakennuksessa toimii Maan Ystävät, Rauhanpuolustajat, AA-kerho ja ei-kaupallista taidegalleriatoimintaa järjestävä, vuonna 1987 perustettu poikkitaiteellinen NYTE ry. Ajan myötä 1h + k:sta 3 h + k:ksi kasvaneen gallerian takahuoneessa sijaitsee toisen poikkitaiteellisen yhdistyksen, Kankaanpäässä 2002 perustetun T.E.H.D.A.S. ry:n päämaja. Siellä kahvejaan keittävät kotimaisen performanssikentän porilaiset kummisedät, kuvataitelijoiksi itseään tituleeraavat Jussi Matilainen ja **Simo Saarikoski**. He ovat sekä T.E.H.D.A.S. että NYTE ry:n aktiivijäseniä ja puhuvat kuin yhdestä suusta:

”Tehdas on alusta asti tehtyt yhteistyötä Nyten kanssa...”

”Tehtaan aktiivijäseniä alkoi muuttaa Poriin samalla kun Nyten aktiiveja muutti pois ja...”

”Nyte kaatui Tehtaan syliin”, sanoo NYTE ry:n nykyinen puheenjohtaja Matilainen.

Saarikoski myöntää, että kun samat ihmiset pyörivät samoissa yhdistyksissä, homma on aavistuksen skitsofreenista mutta toimenkuvat vaikuttavat selkeiltä. T.E.H.D.A.S. on taiteilijaverkosto, joka tekee omia esityksiä, ja jolla on mm. itsenäinen solu Tampereella. NYTE keskittyy tilan ylläpitoon ja näyttelytoiminnan pyörittämiseen. Alkuvaiheessa T.E.H.D.A.S. tuotti NYTE:n galleriaan enemmän omia esityksiä, mutta sittemmin ryhmän omat taiteelliset tuotannot ovat siirtyneet muualle ja Porissa ollaan nyt ensisijaisesti tuottajan asemassa.

”Ei tätä mitään omaa kivaa ole”, Matilainen vakuuttaa. Hän ei kuitenkaan koe, että tapahtumien järjestäminen ja tilan pyörittäminen olisi poissa hänen omasta taiteellisesta työstään. Hän ei koe, että taiteen ja sen tuottamisen välillä mitään eroa onkaan: ”Ne on meillä ihan samaa hommaa.”

Ah, minä ihailen näitä miehiä!

PERF JA PORIN JUHLAVIIKOT

Joka toukokuu T.E.H.D.A.S. järjestää Porissa parin päivän mittaisen kansainvälinen per-

JUKKA KOSTET

formanssifestivaalin nimeltä Perf ja vuoden lopussa on vuorossa reilun viikon mittainen, edellistä paikallisempi Porin juhlaviikot. Näitä tapahtumia Matilainen ja Saarikoski kutsuvat ”suuriksi jutuiksi”. Vuodesta 2005 säännöllisesti järjestetyssä Perfissä on vuosittain esillä noin 20 esitystä ympäri maailman: Euroopasta, Japanista, Yhdysvalloista... Aluksi festivaali toteutettiin yhteistyössä Kulttuuritalo Annankatu 6:n eli *Anniksen* kanssa, joka tarjosi tilaa festivaalin käyttöön – niin kuin on tarjonnut monelle muullekin. Annis on 80-luvulla vallattu, yhä graffitien peittämä talo, joka on alusta saakka toiminut porilaisen nuorten ja omaehtois- sen taiteen keskeisenä katalysaattorina. Dingokin on harjoitellut siellä. Mutta kuten Dingokin, myös Perf itsenäistyi ja viime vuosina festivaali on keskittynyt vain Galleria 3h + k:n sisätiloihin sekä pihalle, ellei sitten taitelija ole toisin halunnut. Mutta yhden asian T.E.H.D.A.S. on Annikselta perinyt - ellei sitten Kankaanpäästä - nimittäin tilan antamisen tajun.

Vuodesta 2007 T.E.H.D.A.S. on järjestänyt vuoden päätteeksi Porin juhlaviikot, joissa tuhlataan yhdistyksen kaikki viivan alle jääneet rahat performansseihin, musiikkiesityksiin, työpajoihin, bileisiin ja happeningeihin, läheltä ja kaukaa. Perusajatuksena tässä yhdeksänpäiväiseksi tiivistyneessä tapahtumassa on törmäyttää eri tyyppisiä juttuja ja odottaa, että ne resonoisivat keskenään odottamattomalla tavalla.

”Meillä on yhden illan teemoja”, Saarikoski jatkaa. ”Esimerkiksi viime vuonna me valittiin juhlaviikon taiteilijaksi **Jussi Suvanto**, joka teki useamman esityksen. Tai se voi olla jatkuva esitysprojekti, jotka kestää yhdeksän päivää.”

Teema voi myös olla vieraileva yhdistys tai ryhmä. Vuonna 2008 Pispalan Nykyaiteen Keskus Tampereelta vastasi yhdestä juhlaviikkojen päivästä. Oikeastaan teema voi olla ihan mitä vain. Teema on vain sana.

”Me ei tietoisesti kuratoida mitään, eikä kehitellä teemaattisia kokonaisuuksia”, Matilainen sanoo ja väittää, että ”ei ole kunnianhimoa jättää mitään omaa kädenjälkeä.”

Missä sitten on näiden miesten kunnianhimo?

PERFORMANSSISTA JOKAPÄIVÄISTÄ LEIPÄÄ

Tilan antaminen, taidemuotojen sotkeminen ja kaikenlais- ten kynnysten madaltaminen. Nämä päämäärät näkyvät kaikessa T.E.H.D.A.S. ja NYTE -toiminnassa, myös ”pieni-issä jutuissa”. Niitä järjestetään kaiken aikaa, läpi vuoden. On parin vierailuperformanssin iltoja ja bändi-iltoja. Ylipäätään kun joku haluaa tehdä jotain, kokeilla jotain uutta, niin kummisedät ovat aina valmiina antamaan tilaa ja jee- saamaan.

”Meille ei oo mikään ongelma ottaa sikaa säkissä”, Matilainen sanoo. ”Meillä on tää tila ja perustekniikka. Se ei oo meille mikään iso juttu järkätä parin esityksen iltaa ja yleisö löytää tänne kohtalaisen hyvin. Eli ei tarvii painaa mitään

julisteita, viesti vaan Facebookiin ja 30 ihmistä tulee saman tien.”

Matilaisen ja Saarikosken haaveena on muodostaa ”pienistä jutuista” säännöllistä klubi-toimintaa. Vähintään yksi live-ilta kuukaudessa.

”Strategiana on kehittää tilasta taidegalleriaa toiminnallisempi tila, matalan kynnyksen paikka, jossa voi tapahtua mitä tahansa”, Matilainen visioi ja hänen unelmien horisontissa hämmöittää performanssitaiteen arkipäiväistäminen, että se sulautuisi osaksi jokapäiväistä leipää.

”Me ollaan pystytty kehittämään yleisösuhdetta siihen suuntaan”, Matilainen jatkaa. ”Kun rokkibändi soittaa tarpeeksi monta kertaa taidegalleriassa niin semmostakin jengiä, joka muuten ei tulis galleriaan, eksyy kattomaan näyttelyä tai esitystä. Tai me voidaan vetää performanssi musatyypin järkkäämässä tapahtumassa...”

”Me pusketaan väkisin musakeikkojen väliin performanssia”, Saarikoski innostuu. ”Yleisön on pakko kattoo ja oppia kattomaan sitä.”

”Se on tervettä”, Matilainen sanoo. ”Eri kulttuuripiirit ja taidemuodot pikkuhiljaa sulautuu keskenään.”

Ei palkkaa, Ei voittoa, Ei pääsymaksuja

Se työ mitä Matilainen ja Saarikoski tekevät performanssitaiteen edistämiseksi Porissa, ja se ammattimainen punk-assenne, jolla he sitä tekevät, herättävät minussa ihailua ja kysymyksen: Millä he mahtavat elää?

”Me ei saada palkkaa tästä”, Matilainen vastaa. ”Työharjoittelut ja palkkatuetut jaksot on ne instrumentit, joilla me ollaan työllistetty ihmisiä tänne.”

”Ei palkkaa, ei voittoa, ei pääsymaksuja”, Saarikoski tiivistää.

Kolmikymppiset Matilainen ja Saarikoski elävät siis työmarkkinatuella. Matilainen kertoo, ettei hän ole koskaan tehnyt palkkatöitä. Kummallakaan miehellä ei ole vielä lapsia. Galleria 3h + k:n talo on ilmainen. Käytännössä elämä työmarkkinatuella on Porissa mahdollista, jos siihen tyytyy.

”Ei taiteilijat kauheesti vaadi, ei varsinkaan jos ne tulee kuvataiteen puolelta”, Matilainen toteaa. ”Köyhäilyyn on totuttu.”

Tehtaan ja Nyten apurahoista koostuva budjetti menee suurimmaksi osaksi vierailevien taiteilijoiden matkoihin, majoittamiseen ja ruokkimiseen.

”Myös esiintymisestä aiheutuvat kulut korvataan mutta esiintymiskorvauksia meillä ei ole varaa maksaa”, Saarikoski lisää. ”Jos maksettais, niin se supistaisi ohjelmistoa huomattavasti.”

”Näinhän tää pyörii joka paikassa, ihan kansainvälisestikin”, Matilainen sanoo. ”Ainakin kaikkialla missä me ollaan käyty esiintymässä.”

Täytyykö taitelijan syödä?

Matilaisen ja Saarikosken tavoite sulauttaa performanssi osaksi arkipäivää kynnystä madaltamalla ei ole vain puhetta. He toteuttavat sitä suostumalla köyhyyteen ja asettumalla ainakin periaatteessa rahaa jakavan establismentin ulkopuolelle. He sanovat ei performanssin salonkikelpoisuudelle ja kiintiöpalkkoille.

”Sehän on vallankäyttöä”, Matilainen puuskahtaa. ”Siinä rajataan sitä, kenellä on oikeus inhimilliseen luovuuteen ja potentiaalin hyödyntämiseen.”

”Kun me ollaan tähän maailmaan tultu tee-se-itse -asenteella”, hän jatkaa, ”ja lähetään tekemään jotain mitä ei osata, niin mä en osaa nähdä meitä minään ammattilaisina. Mä haluaisin taata muille oikeuden tehdä ne samat valinnat mitkä mä olen tehnyt, että kenttä on vapaa ja määrittelemätön, jonne voi vaan mennä ja ruveta tekemään asioita, ilman että pitää

kauhean monelta portinvartijalta saada lupa. Mä en yleensä ole innostunut siitä, että pönkitetään asiantuntijakultttuuria. Mä kaipaen vapaamuotoisempaa taidetoimintaa, ettei taidetta korotettaisi muun elämän yläpuolelle.”

Mistä toimeentulon pitäisi sitten tulla, sitä Matilainen ei osaa sanoa. Sen sijaan hän siteeraa **Ad Reinhardtia**: ”Jos joku tulee sanomaan ’mutta täytyyhän taiteiljankin syödä’, niin minä vastaan siihen että miten niin?”

Galapagos-ilmiö

Janne Toivosen ja **Heikki Westergårdin** Pori-kirjan mukaan: ” -- *Toimittaja Ville Hammarberg on puhunut Porin kohdalla Galapagos-ilmiöstä: eristyksissä syntyy kummallisia juttuja. Pori imee vaikutteita, mutta kun läpivetoa ei ole, ideat jäävät pyörimään ja alkavat elää omaa elämänsä.*”

Monet porilaiset taiteilijat jäävät kotikau-punkiinsa, toiset muuttavat sinne. Esimerkiksi Matilainen ja Saarikoski. Eikä siinä kaikki. Joka vuosi Kankaanpään taidekoulusta muuttaa taiteilijoita Poriin.

Saarikosken mukaan tämä johtuu siitä, että Porista puuttuu kilpailuhenki. Sen lisäksi hän kumoo väitteen, että porilaiset olisivat ylpeitä tai väkivaltaisista. Se on Matilaisesta myytti 90-luvulta, jolloin porilaiset rypivät lamassa syvimällä, muiden jaloissa, ensimmäisiä kun olivat. Tänään meininki on Saarikosken mukaan aivan päinvastainen, jos ei taloudellisesti niin ainakin henkisesti. Siitä minä olen miesten kanssa samaa mieltä. Kaikista Suomen kaupungeista, joissa olen käynyt ja työskennellyt, porilaisilla on paras itsetunto ja eniten tilan antamisen tajua. Lama opetti ilmeisesti tekemään yhteistyötä, eikä läksy ole unohdettu. Ketkä kaikki sitten toimivat Porin Galapagos-paratiisissa?

Matilainen ja Saarikoski mainitsevat nykytaiteellisesti erittäin kunnianhimoisen Porin taidemuseon, Satakunnan elävän kuvan keskuksen (SEKK), Aalto yliopiston alaisuudessa toimivan Taideteollisen korkeakoulun Porin taiteen ja median laitoksen, tietysti Anniksen sekä bändien perustaman yhdistyksen, Rapajöötin, joka toimii sekä ohjelmatoimistona että tapahtumaorganisaattorina. Näiden kaikkien kanssa T.E.H.D.A.S. ja NYTE tekevät oravannahka-kauppaa. ”Kukaan ei ole vielä kieltäytynyt mistään”, Saarikoski sanoo.

Myös yhteistyö teattereiden kanssa kiinnostaa. Näistä mainittakoon Rakastajat-teatteri ja Lainsuojattomat-festivaali, Cont’akti-teatteri sekä Teatteri Moderni Kanuuna, johon Porin renessanssitaiteilijaksi kutsuttu **Mika Rättö**, joka

on parhaiten tunnettu Circle-yhtyeestä, kirjoittaa mm. oopperoita.

Kuten tapoihin kuuluu, Circle soittaa ympäri maailmaa mutta asuu Porissa. Sama pätee Matilaisen ja Saarikosken omaan taiteelliseen työhön, joka keskittyy Messiaaniseen Visuaalisen Etiikan Tutkimuskeskukseen (MVET), josta kerroin jo edellisessä Suomen kirjeenvaihtajan raportissa Tampereelta.

”Me suunnitellaan jutut täällä mutta esiinnytään muualla, tänä vuonna enimmäkseen ulkomailla”, Saarikoski selittää.

Ryhmälle pukkaa keikkaa mutta se ei näytä herättävän kummisedissä mitään erityistä intohimoa.

”Me ollaan ruvettu järkkäämään näitä juttuja siksi, että *me* nähtäs kivoja juttuja. Ei sen takia että päästäs ite esiintymään”, Matilainen vastaa.

”En välttämättä jaksa edes lähteä, ellei ole tarpeeksi hyvää syytä”, Saarikoski sanoo ja arvelee ettei aio muuttaa Porista pois, ainakaan näillä näkymin.

”Tää on perusleiri”, Matilainen sanoo.

JUKKA KOSTET

LINKIT:

- WWW.TEHDASRY.FI
- HTTP://7FOR1.BLOGSPOT.COM/
- HTTP://NYTE-ARKKU.NET
- WWW.RAPAJÖÖTI.FI
- HTTP://TEATTERIMODERNIKANUUNA.BLOGSPOT.COM/
- WWW.RAKASTAJAT.COM
- WWW.CONTAKTITEATTERI.FI
- WWW.CIRCLEFINLAND.COM/
- HTTP://WWW.PORI.FI/ANNANKATU6/
- WWW.PORIARTMUSEUM.FI
- HTTP://WWW.TAIK.FI/PORI/
- HTTP://WWW.SEKK.FI/

LÄHDE:
JANNE TOIVONEN JA HEIKKI WESTERGÅRD:
PORI-KIRJA, GUMMERUS KIRJAPAINO OY, 2008

